

Argiakoei ere, hitza

Gure astekariaren projektua zertan den

Argia

JAKIN aldizkariko aurreko alean, poliki osatutako dossierra irakurtzeko aukera izan genuen, «Komunikabideak Euskal Herrian» gaia zela eta. Enfokea ezezik, gaiaren tratamendua ere egokia iruditu zaigu, eta bertan oso aspektu interesgarriak aurkitu ditugu, interesgarriak eta baliagarriak.

Ildo beretik, geure aldetik ere apurtxoa eskaini genezakeela pentsatu dugu ostera, «Euskara eta prentsa» izeneko mahai-inguruan eskaini ez zitzaigun aukera alegia. Izan ere, orrialde horietan oso gauza eztabaidagarriak esaten bait dira, eta guri dagozkigun gaietan behintzat zer esaterik badugula pentsatzen dugu.

I. — GEZURRAK ARGITUZ

Planteamendu faltsuak alde batetara utzita, badira gezur pare bat edo, gure ustez argitasun piska bat merezi dutenak. Amatiñok uste duenez, *Argia*-k ez luke subentziorik mereziko, diru horren erantzunkizunik ez omen duelako ematen, hau da, subentzioak ezeren truke ematen direla itxuraz. Eta hori frogatzeko zer erabiltzen du, eta iaz ateratako aleen eskasia. Eta galdetzen du: aurten hiru milioi eman zaizkio, eta zer eskainiko digute bueltan?

Barka, lagun, baina urte honetarako eman zaigun subentzioari, ezin zaio iazko datuekin erantzunkizunik eskatu. Eta, aitzitik, aurtengo datuei begiratzen badiegu, subentzioak jaso bezain laster hasi ginen kalera ateratzen, eta lau hilabetetan hamalau ale argitaratu ditugu. Beraz, aste batetan

bakarrik egin dugu kale. Non dago, orduan, gure erantzunkizunik eza? Gure konpromezua bete dugu, garbi dago.

Bestalde zehaztu beharko litzateke subentzio-kopuruaren auzia, aho bertik esaten bait da hiru milioi jaso ditugula kondiziorik gabe. Hori ez da egia. Kondiziorik gabe milioi bakarra jaso dugu, Jaurilaritzatik hartutakoa. Eeste bi milioiak hileroko emaitzetan eta kondizio gogorrekin zaizkigu emanak. Orduan, lau milioi behar genituela esan ondoren, hiru besterik ez zaizkigu ematen, eta horietako bi kondizio gogorrekin. Eta halere, guk eskatzen genuen minimo hura urrutitik ere bete gabe kalera ateratzen ari gara, eta gure asteroko konpromezua betetzen. Gainera, aurten astero ateratzen bagara ere, nork ziurta dezake datorren urtean subentziorik jasoko dugula?

Hitz pare bat ere beste gezur batetaz. Amatiñok dio kaputxinoek zor guztiak pagatu eta zerotik hasi ginela *Argia*-rekin. Hori ez da egia, zorretako lau milioi horiek kaputxinoen garaietatik datozkigu, duela urte dextetik. Gainera lau milioiak uzteaz gain, 600.000 pezeta ere eskatu zizkiguten kaputxinoek.

Azkenik, bukatuko dugu aipatuz Amatiñok ere aipatzen dituen 10.000 pezeta fantasma haien auzia. 10.000 pezeta haiek eskatu zirenean, *Zeruko Argia*-tik kanpoko jendeak bultzatuta izan zen, eta desde luego horien arrastorik ez zen aldizkarian jaso. Areago, *Zeruko Argia* garai batetan erosiko lukeen proiektu paralelo bat montatzeko izan zen. Horien erantzunkizuna, beraz, dirua eskatu zizuutenei eska, ez beste inori.

Hala eta guztiz ere, ziur gaude asunto hauek ez zaizkiola jendeari gehiegi interesatuko, eta geure aldetik, gehien axola zaigun gaiari helduko diogu, *Argia* astekariarekin dugun egitasmoari.

II. — EUSKAL ASTEKARI BATEN PROJEKTUA

Planteamendu faltsuak zuzenduz

Geuk zer nolako proiektua defendatzen dugun ikustera pasa baino lehen, aipaturiko mahai-inguruan gure ustez irten ziren planteamendu oker batzu zuzenduz hasiko gara, guk zergatik jotzen ditugun halakotzat ikusiz.

Hasteko, badirudi zenbait mementutan sujeritu nahi dela euskara hutsz izateak, besterik gabe, ez duela komunikabide bat justifikatzen. Eta guk haseratik garbi utzi nahi dugu baietz, gure projektuan hori dugula abiapuntu, euskara hutszkoa izatea, eta horrek Euskal Herri euskaldun bat lortzeko izan dezakeen pisua eta inportantzia. Horretaz jabeturik ez bageunde, ez genituzke sartuko kobratu gabeko hainbeste ordu, eta era berean ekonomikoki hainbeste laguntzen gaituzten irakurle militanteek ere ez ligukete lagunduko. Gu beste lanetara dedikatuko ginatke, eta laguntzaile horiek beste medioetara zuzenduko lukete beren dirua. Hori aurretik.

Bestalde, eta aurrekoaren ondorioz, garbiegi esaten da mahai-inguru horretan euskara erabiltzeak ez diola ematen komunikabide bati subentziorik jasotzeko eskubiderik. Hau da, beste zerbait eskatu behar zaiola euskal aldizkari bati, euskara ezezik. Eta zer izango ote da beste zerbait hori, eta komertzialki errentable izatea. Ez kalitate onekoa izatea, errentablea izatea baizik. Bapo esaten zaigu bertan: «nik lau milioi galtzen duen enpresa bat baldin badut, ez Administrazioak eta ez beste inork emango dit dirurik ezeren truke. Euskara erabiltzen dela eta, zergatik bai?» Baina, jauna, subentzio bat jasotzeko defizitrik gabeko enpresa dela frogatu behar bada, zertarako behar dugu subentzioa, zuloa tapatzeko ez bada?

Geu, ordea, beste honetaz jabeturik gaude: euskara ezin daiteke inola ere merkatuaren legeen menpe utz, bertan hilgo bait litzateke. Hala frogatzen bait da, konstatatzerakoan, euskara hutsezko irratsaierik ez dela egin presupostuaren % 100 subentzio gisa jasotzen hasi ez den arte. Horretaz jabeturik gaude gu, eta era berean azken asteetan 10.000na pezetako prestamoa egin diguten ehun ta piko lagunak ere. Benetan lotsagarriena iruditzen zaiguna hauxe da: *Argia*-ko langile bakoitzak soldata ez kobratzeaz, urteko milioi erdia subentzio gisa ematea, ehun eta piko irakurleren artean milioia pasata biltzea, eta aitzitik Jaurlaritzak milioi bat besterik ez ematea. Horixe da gure gobernuaren lotsa, eta etxe barneko trajedia.

Azkenik, beste planteamendu faltsu bati ekingo diogu. Badirudi euskal prentsaren gaitzik okerreka kazetarien eskasia dela, eta irratian hala izan badaiteke ere, prentsa idatzian oso bestela da. Prentsa idatzian, ahozkoan jokatzeko ez duen elementu inportante bat bai bait dago: itzulpena. Irratian mikrofonoaren aurrean hitzegiten jakin behar da, eta hori erdaraz ezin daiteke egin, baina astekari batetan, berriz, kazetaritza-lan osoa erdaraz egin daiteke, gainerako lan gutzia itzulpena besterik ez izaki. Honekin esan nahi bait da *Interviu* nahiz *Cambio* 16 batetako ekipo osoa kontratatzeko dirurik bagenu, euskal pareko bat ateratzeko beharrezko gauza bakarra itzulpen on bat litzatekeela. Kazetari erdaldun onekin eta itzultzaile on batzurekin egin daitekeela kazetaritza euskaraz alegia. Garbi utzi nahi dugu, halere, hori ez dela guk aukeratutako formula, baina garbi utzi nahi dugu ere euskal kazetaritzaren ahulezia ez dela kazetari-eskasiaren ondorioa, dirurik ezaren ondorioa baizik.

Bienbitartean, Eusko Jaurlaritzatik esaten zaigu «dirurik egon bada-goela, baina ez dago non inbertitzerik». Gero eta lotsa gutxiago.

Zein aldizkari lortu nahi dugun ARGIArekin

Ekin diezaiozun, oraingoan, gaiaren muinari: zein projekturen atzetik gabilta gure astekaria gauzatzerakoan? Maiz esaten bait da mahai-inguru horretan, gaur egunean euskal astekari batek, egiten duena kuestionatu behar lukeela, hizkuntzaren aldetik nahiz gaien aldetik. Ez dagoela astekari-projektu zehatzik alegia.

Halere, guk esan nahi dugu mahai-inguru horretan partaide direnengan ere iluntasun bera atzematzen dugula guk geuk. Guztiak gaitza aipatuz, baina sendabelarra aurkitu gabe.

Normala den bezala, geure aldetik apur bat desarroilaturik daukagu puntu hori dena dela, eta agian intuizio batzu besterik ez badira ere, nahitaezkoa deritzekuegitasmo hori jakin erazteari eta kanpoko kritika eta kontsiluei bidea irekita uzteari.

Edozein enpresatako abiapuntua: ekonomia

Dudarik ez dago dirua dela gainerako proiektu guztiak kondizionatzen dituen elementua. Dena dela, askotxo hitzegin dugu afera horretaz honetz gero: euskal aldizkari bat ezin dela merkatuaren legeen aginduetara utzi, euskal aldizkari bat ez dela norbere lukrorako enpresa bat, euskararen aldeko kultur zerbitzua betetzen duenez babes ofizialaren beharra, eta abar.

Baina eman dezagun dirua badugula aski astekari bat aurrera ateratzeko (hau izan daiteke *Argia*-ren kasua), ez superraldizkari bat planteatzeko moduan, baizik eta orain arteko medio teknikoeg eginikoa. Nola betekoe genuke? Zer nolako gaiak aukeratu? Nolako tratamendua eman gai horiei? Zein moztatako euskara erabili? Ikus dezagun bada.

Aukerak egiteko erreferentzia: irakurlegoa

Martxan dagoen aldizkari batek behar lukeen lehenengo gauza litzateke bere irakurlegoa nolakoa den jakitea. Eta hortxe aurkitzen gara *Argia*-ren beste zailtasun batekin, ez bait daukagu eskuetan datu zehatzik, era zientifiko batez gure irakurlegoa zein den jakiteko.

Halere, bada beste gauza bat egin dezakeguna: Euskadiko irakurlegoaren ezaugarri orokorrak berrikusi, horiek ere guri dagozkigu eta.

Haseratik, bistan da Euskadiko biztanleak —euskaldun nahiz erdaldun— beste tokitakoak baino askoz irakurleagoak direla. Gauza jakina da, hementxe ematen dela estatuko irakurketa-koefizienterik altuena, eta hori frogatzeko ikusi besterik ez dago herri honetan nola irauan duten beste tokitan atipikoak lirakeen egunkari, astekari, eta antzekoek.

Irakurlego euskaldunari mugatuz, militantzi zentzua aipatu beharra dago. Irakurle euskaldunak militantziaz hartzen ditu oraindik ere euskararen inguruko mobida guztiak. Datu honek esplikatzan du, aurrekoarekin batera, nola den posible *Argia*-ren tirada 6.500 alekoa izatea. Areago, gure artean nagusi den euskal analfabetismoa kontutan hartzen badugu. Kontrako arrazoï hori hor egonda ere, *Argia*-k Espainiako edozein astekarik baino gehiago saltzen du irakurlego potentzialarekiko portzentaiari dago-kionez. Datu bat adibide gisa: *Interviu*-k irakurlego erdaldunaren % 1,6 kubritzen badu, *Argia*-k irakurlego euskaldunaren % 10 kubritzen du. Garbi dago, beraz, bi ezaugarri horiek direla medio, *Argia*-ren irakurle-kopuruak aspaldi jo duela merkatu-legeek ipinitako goia.

Kontutan hartu beharrekoa da baita, gure herriko irakurleagoa beste herrietakoa baino askoz kritikagoa dela ere. Arrazoiak zehaztea zaila bada ere, errealitate hori hor dago, eta inportantea da hori jakitea, euskal irakurle batek komunikabide bati egingo dion kritika beste erdal irakurle batek egin dezakeena baino gogorragoa izango da eta.

Hori guztia present izanik, pasurik zailena geratzen zaigu: euskal irakurleago orokorra ezetik, *Argia*-ren irakurleagoa nolakoa den zehaztea. Eta, aurrerago esan legez, hor hasten dira komeriak, ez bait dago konkretuki horixe nolakoa den jakiterik. Dena dela, guk irakurleekin izandako kontaktatu zuzenen bidez alde batetik, eta duela urte pare bat eginiko inkestaren bidez bestalderik, oinarrizko intuizio batzuek ateratu ditzakegun ondorio gisa.

Aldez aurretik esan genezake gure irakurle medioa gaztea dela batik bat, goi-mailako ikasketak egin dituenak, eta kultur maila dexente daukana. Dena dela, irakurle medio horretaz gain, badira beste zenbait irakurle-mota, hala nola, militantziaz besterik erosten ez duen irakurleak, euskalduntzeko azken pausuak ematen ari direnak, goi-mailako ikasketak egingabeak edota kultur maila txikiko jende xehea, eta alfabetatzeko lehen urratsetan ari direnak.

Gure asmoa, daukagun irakurleagoari eusteaz gain, beste mota guztietara ere hedatzea litzateke, ahalik eta euskaldun gehienengana heltzea. Horrexegatik, gurea ez dugu bihurtu nahi gogoeta-aldizkaria edota «kazetaritza horizko» aldizkaria. Gure ustez, horrek irakurleagoa mugatuko bait luke.

Irakurleagoaren nahiak eta beharrak

Puntu honetara helduta, aipatu beharra dago gurea bezalako aldizkari batek daukan beste berezgarria. Jakina da beste herrietako aldizkari bakoitzak bere linea berezia daukala, eta hori da *Interviu*, *Triunfo* eta *Cambio 16* beren artean bereziten dituen ezaugarria. Gurean, aldiz, ezin dugu linea konkreturik aukeratu, ikuspegi-pluraltasun horretarako espaziorik ez dagoelako alegia. Beraz, batean eta bestean osagarri diren elementuak hartuz, ahalik eta biztanle-sektorerik zabalenera iritsiko den produktua egin.

Horrek galarazten digu *Triunfo* bezalako aldizkari bat egitea, jende arruntak ez bait luke agoantatuko, ezta *Interviu*-ren linea sensazionalista aplikatu ere gainerantzekoen kritikak jaso gabe. Aukera desberdinen artean, beste hizkuntzetan beharrezko gertatzen ez den beste erdibide bat asmatu beharra dago, eta hori da *Argia*-k gainditu behar duen beste kontrako apustu bat.

Gauzak horrela, batzuri *Argia*-ko euskara zailegia iruditzen zaien birtartean, besteei pobreegia iruditzen; batzuri gaiak kulturalistegiak eta beste, berriz, txabakanoak; etab., etab.

Ondorio gisako bidea

Gauzak horrela ikusita, nahitaz aukera bat hartu beharra planteatu

genion geure buruari, eta honako ideia hau hartu genuen oinarri: ohizko erdal medioek eskaintzen dutenaz gain, beste zer edo zer eskaintzea. Eta beste «zer edo zer» hori bi alderditatik ikusita, alde batetik egunkariak beren izaeragatik bete ezin dituzten eta gertu sentitzen ditugun arloak ukitu (euskal kultura, ebidenteena), eta bestaldetik egunkariak eta gainerantzekoek erabilitako gaiak beste ikuspegi baten bidez tratatu (baina beste ikuspegi horrek ez du derrigorrez gogoeta edo erreflexioa izan behar).

Oinarri horren gainean eraiki nahi dugu gure etxea, ondorengo puntuak ere zutabe ditugula: informagai bitxiak, elementu aringarriak, azterketarako elementuak, debaterako plataforma eta denbora pasatzeko aukerak. Hori guztia hiru sailetan: gizartea, kultura eta denborapasak.

Elementu bakoitzari bere pisua emanez eta inola ere elkarren nahasian. Gure helburu finala hauxe izanik: gure irakurleko posible horretako sektore bakoitzak beti ere orrialderen bat interesgarri aurki dezala.

Aplikapen berdina izango luke euskara-moetaren aukeraketak, egokitutako maila guztiak argitaratzen saiatuz.

Bukatzeko, ideologiaren auzia

Eta gure ihardute honi bukaera emateko, hainbeste aipatzen den ideologia eta zabaltasunaren auziari helduko diogu. Guk, hasteko, esango dugu gure planteamendu teorikoak zeintzu diren. Abiapuntu bezala, aukera abertzalea garbi dago gurean. Horretaz gain, jokabide aurrerakoia asumitu nahi izan dugu, inongo alderdi politikotara mugatu gabe eta bertan ezkerreko jendea nahiz EAJko zenbait sektore ere tartean sar daitezkeela. Gure aukera teorikoa hori besterik ez da, nahiz eta praktikan oreka handirik ez egon zenbaitetan. Dena dela, uste dugu, azken aleetako esperientzian aski frogatu dugula sektore guzti horietara zabalik gaudela. Bide horretatik sakontzea da gure asmoa.

Norbaitek esango digu ea zertan oinarritzen dugun jokabide aurrerakoiaren aukera hori, eta erantzuna berehala dator: H-ren kasuan hautapen bat egitea nahitaezkoa iruditu zitzaigun bezalaxe, euskararen normalkuntzarako eta gainerako gai guztietarako ere hautapen progresista baten beharra derrigorrezkotzat jotzen dugulako.

Eta besterik gabe, itxi egingo dugu barraka, aspaldi pasata bait daukagu orrialdeen topea. Besterik gabe.